

Jogi alapismeretek

2017. szept. 21.

I. Az állam fogalma és sajátosságai

II. Állam- és kormányformák

I. Az állam fogalma és sajátosságai

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- az állam fogalmának a meghatározása két fő szempontból fontos
 - ✓ legitimációs és normatív szerep
 - ✓ elhatárolás, megértés
- definíció!

I. Az állam fogalma és sajátosságai

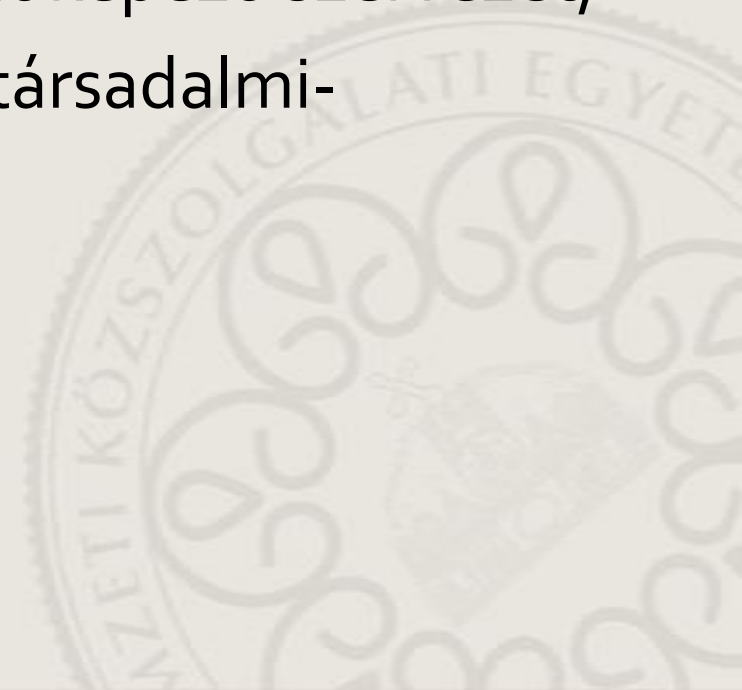
- A definíciónak min. három jelenségtől kell elhatárolnia az államot:
 1. államot megelőző törzsi-nemzetségi társadalmak
 2. állammal egyidejűleg létező és ahhoz valamiben hasonlító más szervezetektől
 3. „kvázi államoktól”, bábállamoktól

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- Az állam sajátosságai:
 - ✓ történeti kategória;
 - ✓ léte objektív társadalmi szükséglet;
 - ✓ társadalmi rendeltetését funkcióin keresztül;
 - ✓ a társadalom politikai berendezkedésének központi, a fizikai erőszakkal való kényszerítés legitim alkalmazásának a monopóliumával és a kényszerítés formalizált, speciális eszközeivel rendelkező intézménye;

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- ✓ az állam néptől és társadalomtól elkülönült, szuverenitással rendelkező közhatalom;
- ✓ a munkamegosztás külön ágát képező szervezet;
- ✓ sajátos kölcsönhatásban van társadalmi-gazdasági környezetével.

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam mint történeti kategória

- a történeti fejlődés egy meghatározott fokán jött létre
- állam keletkezése, fejlődése
- államtípus: az azonos társadalmi formációhoz kapcsolódó és ezek társadalmi viszonyait kifejező egyes államok közös vonásait fejezi ki

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- a felosztás alapja az állam társadalmi szerepe
- fogalma összefügg a társadalmi-gazdasági formáció kategóriájával
- az államnak és jognak 4 történeti típusa
- új társadalmi-gazdasági formációk kialakulása – új államtípusok kialakulása
- csak a modern állam tekinthető államnak?

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- az állam különböző fejlődési szakaszait különböztetjük meg
 - ✓ döntő megkülönböztető szempont az állam társadalmi szerepe
- a fejlődési utak 4 változata:
 1. klasszikus
 2. másodlagos
 3. mintakövető
 4. korai vagy eltorzult

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- az állam jövőjének kérdése
 - ✓ az állam elhalása
 - ✓ az állam humanizálódása és relativizálódása

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam társadalmi szerepe

- az állam az aktív fél
- az állam társadalmi rendeltetése, célja, feladatai és funkciói
- az állam társadalmi rendeltetésének lényege az állam objektív szükséglet mivolta
- államcél
- állami feladat
- állami funkció

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam társadalmi rendeltetése

- bizonyos intézményeknek, normáknak a megléte a társadalmi-történeti fejlődés adott fokán objektív társadalmi szükséglet
- objektív viszony, de több vonatkozásban is relatív

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az államcél

- 3 típus
 - ✓ objektív értelemben vett állami célok
 - ✓ szubjektív értelemben vett állami célok
 - ✓ etikai-politikai értelemben vett államcél

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állami funkció

- az állami tevékenység fő irányai
 - ✓ tartósak és lényegiek

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam társadalmi szerepét kifejező kategóriák kapcsolata

- politikai koncepciók
- jogi doktrínák

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állami funkciók fő csoportjai

- ✓ a társadalom és a természet viszonyának befolyásolását szolgáló funkció
- ✓ gazdasági funkció
- ✓ politikai-igazgatási funkció
- ✓ ideológiai-kulturális funkció
- ✓ külpolitikai
- ✓ nemzetközi együttműködési funkció

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam funkcióinak történeti alakulása

- az állam funkciói formációspecifikusak
- prekapitalista államtípus
- korai és szabadversenyos kapitalizmus
- pluralista demokrácia és demokratikus jogállam

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam mint a politikai berendezkedés központi intézménye

- az állam a fizikai erőszak és kényszerítés legitim alkalmazásának a monopóliumával és a kényszerítés formalizált, speciális eszközeivel rendelkező intézménye
- politikai-jogi berendezkedés központi intézménye

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam mint a néptől és a társadalomtól elkülönült és szuverenitással rendelkező közhatalom

- néptől elkülönült közhatalom jelleg
- szociális tartalom
- osztályjelleg
- szuverenitás

- a szuverenitás 2 fő oldala:
 - ✓ külső
 - ✓ belső szuverenitás

- politikai és jogi elv

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam mint a munkamegosztás külön ágát képező szervezet

- állami szervek rendszere
- államapparátus

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- állami szervezet rendszere
 - ✓ közhatalom gyakorlása
 - ✓ horizontálisan és vertikálisan differenciált

I. Az állam fogalma és sajátosságai

- állami szervtípusok:
 1. fegyveres rendvédelmi szervek;
 2. közigazgatási szervek;
 3. bírósági szervek;
 4. törvényességi felügyeleti-ellenőrző szervek;
 5. diplomáciai szervek;
 6. központi állami képviseleti szervek;
 7. területi önkormányzatok.

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Államapparátus

- politikai és a közigazgatási vagy köztisztviselői állások
- kiválasztás szempontjai

I. Az állam fogalma és sajátosságai

Az állam sajátosságai és az államok rendszerezése

- általános és különös szint
- kormányforma
- államszervezet, államszerkezet
- államrendszer

II. Állam- és kormányformák

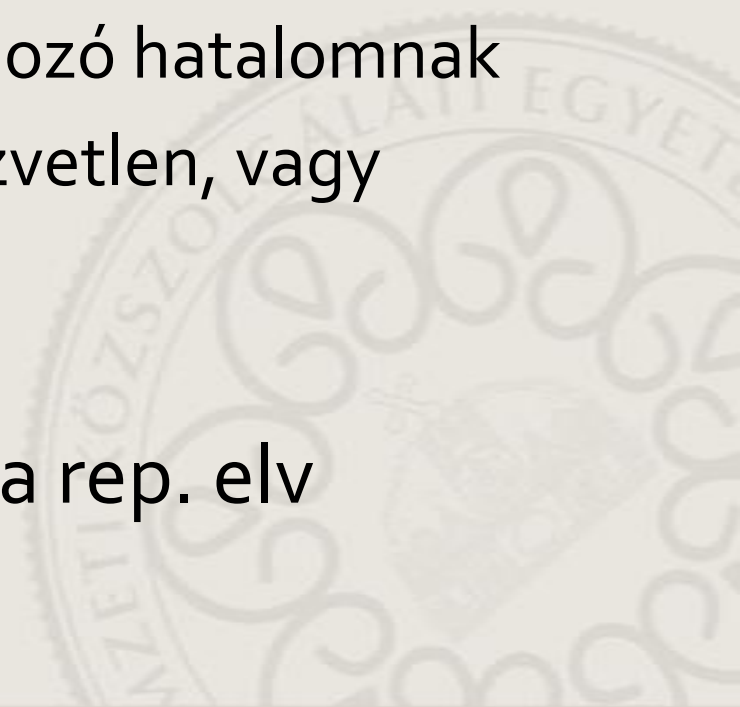
II. Állam- és kormányformák

Államforma

- az államfői hatalom eredete, jellege
- republikánus és monarchikus
 - ✓ politikai-legitimációs különbség
- monarchia: monarcha, legitimációja a tradíción
- modern államiságban a szuverenitás letéteményese a nép

II. Állam- és kormányformák

- a monarcha hatásköre országonként változó
- republikánus elv
 - ✓ a közt. elnök nem része a trvhozó hatalomnak
 - ✓ tisztségét választás útján (közvetlen, vagy közvetett)
- XX. Sz. 2. felétől Európában a rep. elv

II. Állam- és kormányformák

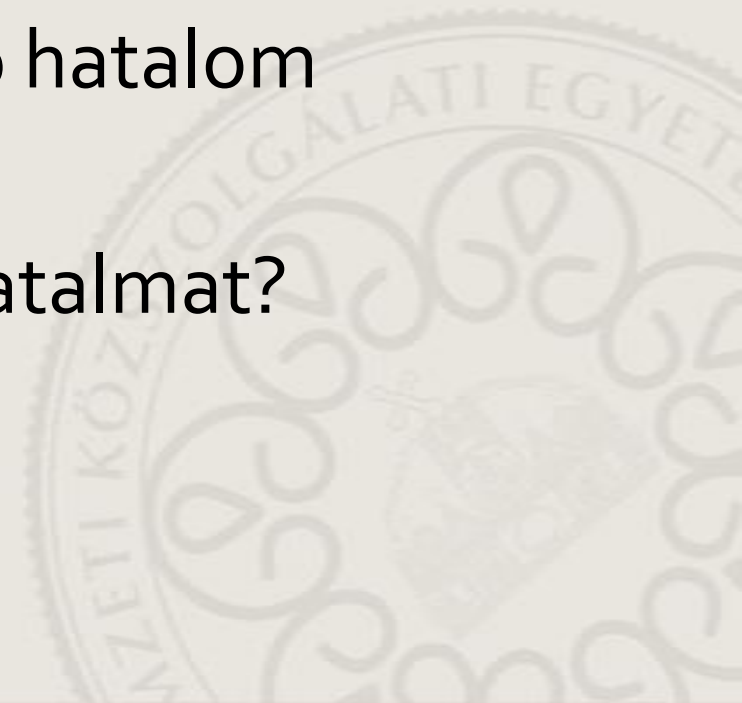
- **Államfő:**

- ✓ külkapcsolatok
- ✓ általános vagy egyedi jogi aktusok
- ✓ kapcsolatban állhat a törvényhozó hatalommal
- ✓ kapcsolatban van a kormánnyal
- ✓ igazságszolgáltatási feladatok
- ✓ alkotmányvédelmező szerepet tölthet be

II. Állam- és kormányformák

Kormányforma

- az állami berendezkedés jellege
- hatalmi ágak megosztása
- törvényhozó és a végrehajtó hatalom viszonya?
- ki gyakorolja a végrehajtó hatalmat?
- politikai és jogi felelősség

II. Állam- és kormányformák

- VH-hatalom gyakorlása
 - ✓ egypólusú: a vh-hatalom egységes
 - ✓ kétpólusú: kettős vezetés, önálló hatáskörök

 - ✓ monokratikus
 - ✓ direktoriális

II. Állam- és kormányformák

Prezidenciális kormányforma

- a hatalmi ágak elválasztásának tiszta modellje
- vh-hatalom: elnök
- egypólusú, monokratikus
- „checks and balances”

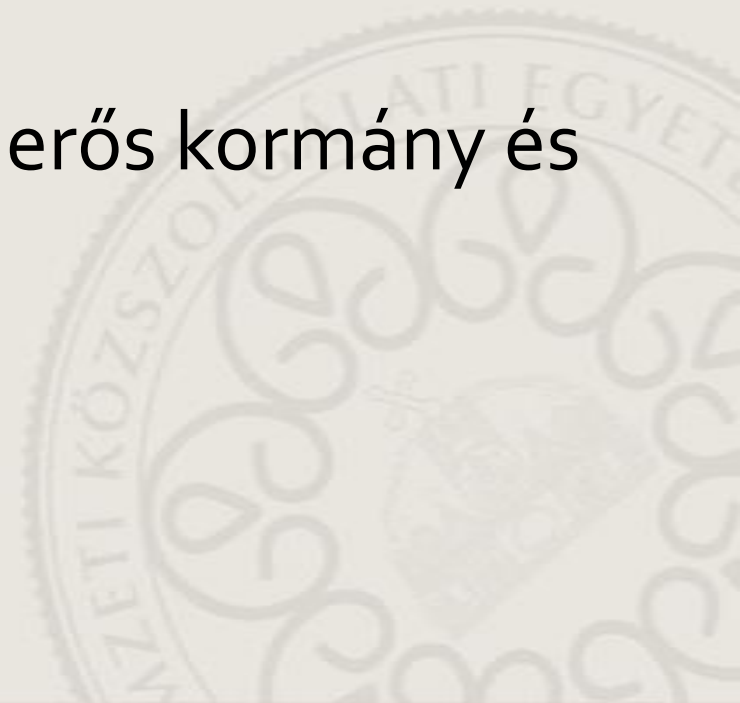
II. Állam- és kormányformák

Parlamentáris köztársaság

- legáltalánosabb Európában
- az államszervezet súlypontja a törvényhozó hatalom
- hatáskörök a parlament számára a kormányzat ellenőrzésére
- a trvh és a vh hatalom egyenrangú

II. Állam- és kormányformák

- parlament erős befolyást gyakorol a kormányzatra
- a végrehajtó hatalom direktoriális és egypólusú
- „erős parlament, közepesen erős kormány és gyenge köztársasági elnök”

II. Állam- és kormányformák

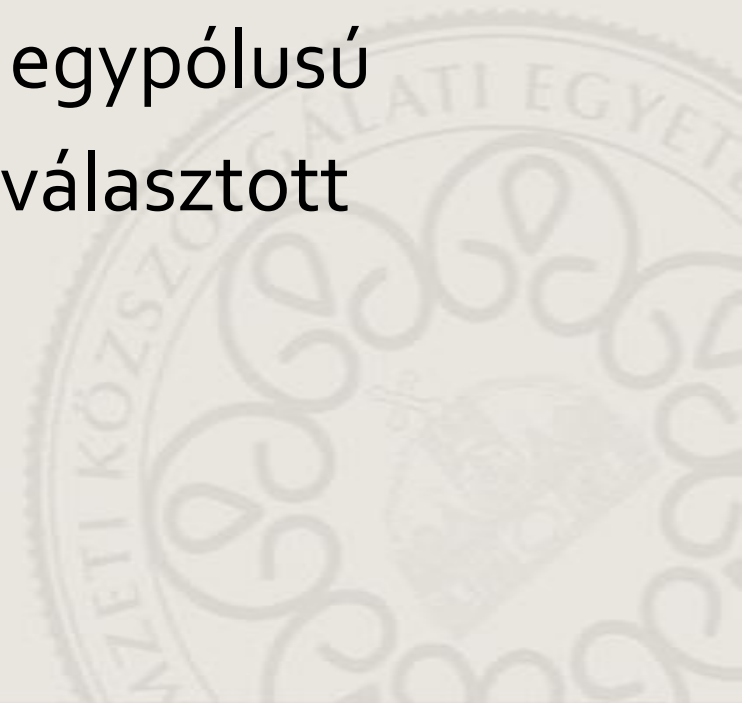
Félprezidenciális kormányforma

- kétpólusú végrehajtó hatalom
 - ✓ köztársasági elnök
 - ✓ kormány
 - ✓ rendszerint a köztársasági elnök primátusa

II. Állam- és kormányformák

Kollegiális kormányforma

- Svájc
- a vh hatalom direktoriális és egypólusú
- Vh hatalom Bundestag által választott Bundesrat-nál

II. Állam- és kormányformák

Államszerkezet

- több tényező befolyásolja
 - ✓ unitárius
 - ✓ föderatív
 - ✓ regionális

II. Állam- és kormányformák

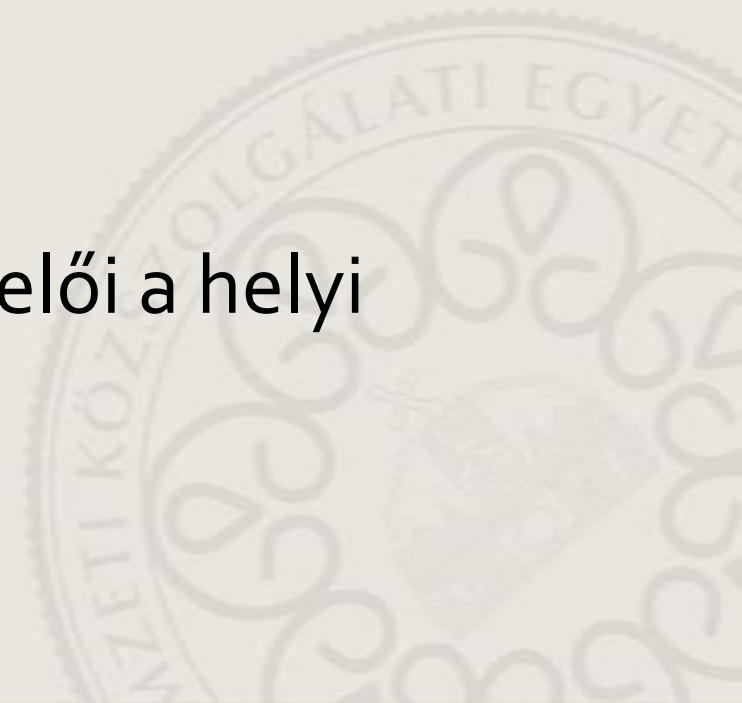
Unitárius állam

- az állam csak egy politikai és jogi erőközpontot ismer el
- az állam teljes területén és valamennyi lakosra ugyanazok a szabályok
- centralizált, decentralizált

II. Állam- és kormányformák

Centralizált unitárius állam

- a legfontosabb döntések csak központi szinten születhetnek
- helyi szinten az állam képviselői a helyi igazgatást látják el

II. Állam- és kormányformák

Decentralizált unitárius állam

- különbséget tesznek a közügyek között
 - ✓ csak országosan, központilag és általában a fővárosból lehet ellátni
 - ✓ elsősorban a helyi sajátosság a meghatározó

II. Állam- és kormányformák

Föderatív államberendezkedés

- egyesítő és a szétválasztó föderáció
- két szintje:
 - ✓ alsó, a föderációban részt vevő államok, régiók, tartományok szintje
 - ✓ felső, a föderatív egységet tömörítő központi szint

II. Állam- és kormányformák

- Alapelvei
 - ✓ autonómia
 - ✓ szupremácia
 - ✓ részvétel elve

II. Állam- és kormányformák

Regionális államberendezkedés

- decentralizált unitárius és a föderatív államberendezkedés jegyeit

